

**В'ЯЧЕСЛАВ ШОВКОВИЙ (Україна),
ТАМАРА КАВИЦЬКА (Україна),
ТЕТЯНА ШОВКОВА (Україна)**

ORCID: 0000-0003-4876-2162

ORCID: 0000-0002-1528-9439

ORCID: 0000-0002-2440-1293

СИСТЕМА ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛАТИНСЬКОМОВНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті представлена система вправ і завдань для формування латинськомовної компетентності у майбутніх філологів. Проаналізовано наукові підходи до формування зазначеної компетентності та розроблення системи вправ у контексті навчання класичних мов, зокрема латини. Виділено й описано етапи формування латинськомовної лінгвістичної компетентності, запропоновано відповідні групи вправ та завдань, наведено їх приклади. Розроблено систему вправ і завдань для формування у майбутніх філологів латинськомовної лінгвістичної компетентності на засадах інтегративно-диференційованого підходу, яка охоплює три підсистеми – фонетичні вправи та завдання, граматичні вправи та завдання, лексичні вправи та завдання.

Ключові слова: латинськомовна лінгвістична компетентність, система вправ та завдань, етапи формування компетентності.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Проблема систематизації навчального матеріалу у вигляді вправ і завдань є актуальною для навчання будь-якої мови, у тому й класичної. Саме вправам і завданням, упровадження яких у навчальний процес потребує чіткої послідовності та етапності, відводиться провідна роль у формуванні латинськомовної лінгвістичної компетентності (ЛЛК), яку розглядаємо як таку, що охоплює знання, навички, вміння, здатність та готовність як ключові компоненти, якими мають оволодіти студенти.

Зауважимо принагідно, що формування лінгвістичної компетентності є малодослідженою проблемою лінгводидактики класичних мов. У сучасній методиці формування зазначеної компетентності є окремі напрацювання щодо етапності та використання методичних прийомів. Проте у контексті навчання інших мов лінгвістичну компетентність розглядають через призму комунікації, на яку власне й орієнтована згадана компетентність. Тому переважна більшість напрацювань, які стосуються підсистеми вправ, орієнтовані саме на вихід в комунікаційне середовище, що значною мірою суперечить меті та змісту навчання латини, а концепція інтегрування лінгвістичної компетентності в комунікативну, яка закладена в переважній більшості наукових праць, не має актуальності у контексті цього дослідження.

Тому перед нами постає проблема пошуку етапів та розроблення відповідної системи вправ і завдань, необхідних для імплементації методики формування ЛЛК у навчальний процес. Концептуально у вирішенні цього питання – через брак наукових розвідок із зазначеної проблеми – опираємося на досягнення лінгводидактів, які вважаємо цінними для розроблення етапності та підсистеми вправ і завдань.

Звідси **мета цієї статті** – окреслити теоретичні передумови та розробити науково обґрунтовану систему вправ і завдань для формування ЛЛК у майбутніх філологів.

Основний **метод дослідження** – критичний аналіз та узагальнення теоретичних джерел, а також власного доробку з методики формування ЛЛК.

Огляд сучасних досліджень з проблеми. Як ми зазначали вище, у визначенні теоретичних основ формування ЛЛК опиратимось на ідеї, що довели свою ефективність у лінгводидактиці інших мов. Так, Л.В.Черпанова (), досліджуючи методику формування лінгвістичної компетентності (ЛК) в учнів середньої школи на матеріалі російської мови як рідної, довела, що формування цієї компетентності має здійснюватися на основі знаньового компонента, який становить орієнтовну основу навчально-пізнавальної діяльності; співвідноситься зі спонукально-мотиваційною, орієнтов-

но-дослідницькою та виконавчою фазами; а також проходить у чотири етапи (орієнтування, планування, реалізація та контроль); супроводжуватися рефлексією, самооцінкою, самодіагностикою, самокорекцією знань, умінь

Р.Ю. Руж'єва (2002), довела доцільність використання такої етапності під час формування ЛК: пред'явлення способів дії, прийомів роботи з мовним матеріалом; пред'явлення знань, відтворення способів дії; закріплення знань і способів дії в знайомій ситуації і застосування знань і умінь в нестандартних умовах. Авторка визначила індуктивний метод найбільш ефективною формою пояснення і засвоєння учнями граматичних явищ. Метод реалізується шляхом бесіди, що охоплює низку питань, спрямованих на аналіз мовного матеріалу, знаходження подібностей і відмінностей, систематизації та узагальнення, класифікації виділених ознак мовного поняття.

Т.В. Румянцева (2016) обґрунтувала формування ЛК іноземних студентів-медиків на матеріалі граматичної категорії роду у три етапи: 1 етап – спостереження (презентація граматичного явища, усвідомлення граматичного явища, його змісту, форми і вживання), 2 етап – формування граматичних мовленнєвих навичок – імітаційні, підстановці, трансформаційні репродуктивно-продуктивні вправи, 3 етап – розвиток мовленнєвих умінь – комунікативні вправи.

Досліджуючи проблему формування лексичної ЛК (на матеріалі лексики з національно-культурною семантикою) у процесі навчання читання студентів ВНЗ лінгвістичного профілю, І.В. Османова (2009) визначає три етапи: 1 етап – засвоєння знань (формування лінгвістичних, лінгвокраїнознавчих, лінгвокультурологічних, фонових знань про лексику з національно-культурною семантикою, її категорії, параметри використання), 2 етап – інтерналізація знань у мікротекстах (виконання аналітичних завдань на ідентифікацію, диференціацію, антиципацію, еквівалентні заміни, на розвиток словотвірної та контекстуальної здогадки з національно-культурною семантикою); 3 етап – актуалізація знань у читанні іноземного аутентичного тексту (розпізнання й розуміння національно-культурних відносин і подій, описаних лексикою з національно-культурною семантикою). Таким чином, Т.В. Румянцева та І.В. Османова ототожнюють ЛК з

мовною й обирають традиційний шлях її формування: знання – навички – комбінування навичок в мовленнєві вміння.

Схожої думки дотримується й О.В. Шунтова (2010), яка розглядає ЛК не тільки в плані її структурного й компонентного складу (знання, навички, уміння), але і з позицій розвитку лінгвістичних здібностей особистості, які забезпечують адекватність і коректність вирішення комунікативних задач. Науковець розробила комплексну систему завдань, яка заснована на автентичних текстах: передтекстові й післятекстові вправи, спрямовані на вивчення та автоматизацію нових лексичних одиниць, а також презентацію нового граматичного матеріалу; повторення раніше вивченого матеріалу (принцип спадкоємності); комунікативно-орієнтовані завдання і вправи для письма; комунікативні завдання і вправи для навчання читання й розуміння автентичних зразків іноземного писемного та усного мовлення в ситуаціях повсякденно-побутового спілкування.

Тож зазначені вище дослідниці орієнтують процес формування ЛК в річище комунікативної компетентності, інтегруючи лінгвістичні знання в уміння здійснювати різні види мовленнєвої діяльності, що є недоцільним у контексті навчання латини.

Виклад основного матеріалу. Взввши до уваги викладене вище, розпочнемо формування означеної компетентності з засвоєння студентами знань. Тому першим визначаємо **етап формування декларативних та процедурних знань**. Декларативні знання визначаємо як знання типу «що» про об'єкти і явища описового характеру. Процедурні знання розуміємо як знання типу «як», тобто знання про операції і способи дій з декларативними знаннями (Психологія, 2002).

Метою **етапу формування декларативних та процедурних знань** у контексті змісту латинськомовної лінгвістичної компетентності визначаємо:

– формування декларативних фонетичних, граматичних, лексикологічних (та лексичних) знань, які складають цілісне уявлення про систему латинської мови, про генетичні та контактні впливи латини на формування сучасних європейських мов;

– процедурні знання про застосування фонетичних, граматичних, лексичних знань під

час аналізу латинськомовного матеріалу (звукових моделей слів, граматичних парадигм, лексичних одиниць), утворення парадигм самостійних частин мови;

– процедурні знання про застосування фонетичних, граматичних, лексичних знань з латини під час аналізу мовознавчих понять, а також явищ, пов'язаних із генетичним і контактним впливом латини на становлення сучасних мов; генетичною спорідненістю сучасних мов.

Для реалізації процесу формування декларативних та процедурних знань застосовуємо методи пояснення, аналізу (самоаналізу) з використанням прийомів зіставлення.

Формування фонетичних декларативних знань про звуки мови, дифтонги, правила чи-

Наприклад, алгоритмічна частина:

*Наголос в латинській мові ставиться лише на 2-ий або 3-ій склад від кінця слова. Якщо 2-ий склад від кінця слова **довгий**, то він наголошений: *ragávi, aspéctus*. Якщо 2-ий склад від кінця слова **короткий**, то наголос ставимо на 3-ій склад від кінця слова *stúdiō, sórbĕo*.*

В інформаційній частині правила роз'яснюємо, за яких умов 2-ий склад від кінця слова довгий / короткий. Такі правила-алгоритми слід використовувати як опори під час аналізу мовного матеріалу.

Формування декларативних знань про лінгвістичні терміни, які пов'язані з фонетичною системою мови, про фонетичні явища (елізія, редукція, метатеза, апокопа, синкопа, афереза, кількісні та якісні зміни голосних, асиміляція, дисиміляція, красис, спрощення);

Наприклад:

Синкопа – редукція кінцевого або серединного короткого голосного, яка призводить до повного його випадіння.	лат. <i>gaudeo</i> < *gavIdeo, сьодні — сьо ГО дні
Апокопа – випадіння кінцевого голосного звука.	лат. <i>duc</i> < duc E , мам < мам O лат. <i>mense</i> M > іт. <i>mese</i> , ісп. <i>mes</i> , фр. <i>mois</i>
Епентеза – поява неетимологічного звука між двома іншими для полегшення переходу між вимовою різних звуків.	лат. <i>tabUla</i> < *tabla, укр. ві Т ер від ст.-рус.: вѣ Т рь

Знання про фонетичні зміни, які лягли в основу виникнення романських мов, про фонетичні правила освоєння латинізмів сучасними мовами вважаємо можливим презентувати індуктивним методом: після того, як студенти уже вивчать фонетичні явища, вони одержують завдання – виявити фонетичні процеси, які відбулися у словах / прослідкувати розвиток звука (наприклад, [ц] або кінцевих звуків у слові):

– слова романських / германських мов та їхні латинські етимони: лат. *populus*, англ.

тання, наголошення в латинській мові студенти одержують дедуктивним шляхом – усе це має пояснити й презентувати викладач.

У формуванні знань поданого вище блоку рекомендуємо застосовувати інформаційні правила, які констатують основні особливості читання слів, ілюстровані прикладами.

*Наприклад, буквосполука ti+голосний читається як [цi]: *ratio, militia*.*

Для навчання наголосу рекомендуємо використовувати змішані правила: правило-алгоритм та інформаційне правило, які ілюструють послідовність дій, необхідних для визначення наголосу.

фонетичні закони (ротацізм) студенти так само одержують дедуктивним методом з використанням інформаційних правил, які ґрунтуються на методі пояснення з використанням прийому зіставлення. Викладач пояснює фонетичні процеси, які мали місце в латинській мові, ілюструє їх, наводить аналоги в сучасних мовах. Згодом студенти використовують такі правила як опори під час аналізу фонетичних явищ.

people, ісп. un pueblo, італ. un popolo, фр. un peuple; лат. cultura культура, фр. la culture, англ. culture;

– слова романських / германських, української мов, запозичені з латини: лат. *formula* англ. *formula*, фр. *formule*, італ. *formula*, ісп. *fórmula*, нім. *Formel*, укр. *формула*.

Студенти повинні навчитися визначати фонетичні процеси у словах, а також встановлювати закономірності у фонетичних змінах, які належать більш раннім періодам освоєння

латинізмів германськими та романськими мовами.

Процедурні знання про застосування фонетичних знань під час аналізу латинськомовного матеріалу та про застосування фонетичних знань з латини під час аналізу загальномовознавчих понять, а також явищ, пов'язаних із генетичним і контактним впливом латини на становлення сучасних мов; генетичною спорідненістю сучасних мов студенти одержують як дедуктивно, так і індуктивно.

У межах процедурних фонетичних знань студенти повинні оволодіти: а) алгоритмами встановлення фонетичних законів, закономірних фонетичних процесів, явищ, які відбуваються чи відбулися у словах; б) уміти застосовувати фонетичні знання не до графічної, а до звукової оболонки слова; в) під час встановлення генетичної спорідненості орієнтуватися на морфемний склад, аналізувати явища в межах однієї морфеми; г) розмежовувати на основі фонетичних процесів генетично споріднену лексику від запозиченої та випадкових співзвуч; д) уміти застосовувати знання латини під час фонетико-етимологічного аналізу.

Наприклад, алгоритм дій для обґрунтування того, що апокопа звука [s], який був у латинських словах, стала закономірною під час розвитку слів з цим звуком у романських мовах.

– Необхідно зібрати реєстр слів з кінцевим [s].

– Встановити морфологічні особливості цих слів (до якої відміни належить слово, звук –s – належить до закінчення чи до основи).

– Знайти відповідники слів з названим звуком у романських мовах.

– Зробити висновки про закономірності апокопи [s].

Завдяки таким алгоритмам студенти набувають процедурних знань історико-фонетичного аналізу слів (але на базі тієї мови, яку вони вивчають як першу).

Алгоритм дій, пов'язаних із застосування фонетичних знань не до графічної, а до звукової оболонки слова передбачає зіставлення звукової та графічної оболонок слова, акцентування уваги студентів на аналізі саме звукової оболонки. Для опанування дій по встановленню генетичної спорідненості з орієнтацією на морфемний склад слова необхідно показати студентам потребу в морфологічному аналізі, акцентувати їхню увагу на аналізі фонетич-

ного явища в межах однієї морфеми, давати проблемні завдання, які містять змішання різних морфем, акцентувати увагу на семантичній спорідненості слів та морфем, що аналізуються.

Формування граматичних декларативних знань про зміст, форму та функцію граматичних одиниць латинської мови так само потребує дедуктивного пояснення з боку викладача. Для формування декларативних граматичних знань рекомендуємо застосовувати інформаційні та алгоритмічні правила.

Інформаційні правила орієнтовані на опис граматичних категорій, форм, значень і функцій граматичних одиниць мови, утворення складних речень.

Правила-алгоритми орієнтовані на встановлення початкової (словникової) форми слова конструювання парадигм самостійних частин мови, утворення граматичних конструкцій – інфінітивних та дієприкметникових.

Процедурні граматичні знання охоплюють *алгоритми дій, пов'язаних з аналізом, встановленням семантики граматичних форм та конструкцій у мовленні*.

Наприклад, алгоритм визначення граматичного значення дієслова docebatus:

– Визначте словникову форму дієслова.

– Встановіть, від якої основи утворено слово.

– Визначте, якого суфікса набуло слово.

– Визначте за основою час і спосіб дієслова.

– Визначте закінчення слова.

– Визначте за закінченням особу, число та стан дієслова

– Надайте дієслову значення.

Такі алгоритми студенти повинні використовувати як опори під час аналізу граматичних форм та конструкцій.

Процедурні граматичні знання охоплюють *алгоритми дій, пов'язаних з утворенням граматичних форм та конструкцій*.

Наприклад, алгоритм утворення форми Imperfectum conjunctivi відкладного дієслова miror.

– Виокремити основу інфекта: mira-.

– Додати до основи інфекта суфікс -re.

– Додати закінчення пасивного стану -mur.

Одержуємо форму: miraremur.

Алгоритм дій для аналізу явищ, пов'язаних із генетичним впливом латини на становлення

сучасних мов; з генетичною спорідненістю сучасних мов (на прикладі становлення артикля в романських мовах).

– Виписати означені та неозначені артиклі в романських мовах.

– Встановити близькі за значенням і формою слова в латинській мові.

– Встановити (якщо є) співзвучні слова, але не мотивовані семантикою, якої набувають артиклі.

– Встановити закономірності зміни звукової оболонки латинських слів *ille et unus* на ґрунті романських мов.

– Зробити висновки про походження артиклів романських мов від латинських *ille et unus*.

Формування лексичних *декларативних* знань передбачає роботу зі словниками, аналіз словникових статей, що охоплює встановлення інтегративних сем, які лежать в основі семантичного поля лексичної одиниці, виявлення денотативних та конотативних сем.

Процедурні знання лексики охоплюють низку алгоритмів, пов'язаних із визначенням а) лексичного значення слова в контексті; б) інтегративних сем семантичного поля лексичної одиниці; в) встановленням генетичних зв'язків лексичних одиниць германських мов і латини, романських мов і латини; г) логіки семантичних процесів, які відбуваються в лексиці (полісемія, метафоризація, метонімія тощо), принципів словогенезу; д) семантичного освоєння латинізмів, запозичених романськими, германськими та українською мовами в пізніші часи; е) розрізненням генетично спорідненої лексики та набутої внаслідок міжмовних контактів (латини та сучасних мов); є) із встановленням відмінностей в семантиці слів, зумовлених специфікою мовної картини світу римлян.

Компонентний склад латинськомовної лінгвістичної компетентності потребує наступного формування на основі декларативних та процедурних лінгвістичних знань відповідних навичок та вмінь.

Як показує практика викладання класичних мов, переходити до формування лінгвістичних умінь, пов'язаних з аналізом мовних явищ на різних рівнях (що є власне ключовою метою навчання латини в контексті лінгвістичної парадигми освіти філологів) варто лише в тому разі, коли у студентів будуть сформовані міцні фонетичні, лексичні та граматичні навички, адже студент під час аналізу складних істо-

ричних процесів повинен мати міцні уявлення про структуру латини, вільно оперувати мовним матеріалом на рівні навички.

Тому другим етапом формування ЛЛК вважаємо **формування фонетичних, граматичних, лексичних навичок**. Для реалізації цього етапу розроблено відповідні мовні вправи.

Вправи на формування фонетичних навичок

Вправи на формування навичок правильного озвучення латинських слів, словосполучень, речень (вправа на читання слів, словосполучень, речень); навичок правильного наголошення (вправа на читання слів з правильним наголошенням, пояснення наголосу).

Вправа 1ф. Мета: формування навичок правильного наголошення слів під час читання.

Інструкція: Прочитайте слова, поставте в них наголос. Поясніть місце наголосу в поданих словах.

Alludo, antiquus, fortuna, generalis, derivatio, accentus, alius, aspectus, historia, doceo, bestia, capio, senseo.

Тип вправи: мовна, фонетична, рецептивна.

Вид вправи: вправа на читання слів, акцентуацію та пояснення місця акценту.

Режим виконання та форма контролю: усно, студенти спочатку самостійно читають, визначають наголос, потім уголос перевіряє вся група фронтально.

Вправи на формування граматичних навичок

Вправи на формування навичок розпізнавання та семантизації граматичних форм та конструкцій.

Вправа 1г. Мета вправи: формування навичок відмінювання займенників шляхом репродуктивного відтворення їхніх парадигм. Формування знань про спільні й відмінні риси парадигм займенників в латинській мові та сучасних європейських мовах.

Інструкція: Провідмініайте займенники: ego, tu, nos, vos, ille, hic, iste.

Порівняйте парадигми відмінювання поданих займенників з відповідними займенниками в англійській / німецькій / французькій / іспанській / італійській мовах.

Тип вправи: мовна, граматична, рецептивно-репродуктивна аналітична.

Вид вправи: вправа на відтворення парадигм займенників.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти запам'ятовують парадигми відмінювання, потім виголошують їх усно. Наступним кроком є зіставлення парадигм латинських займенників з еквівалентами в сучасних германських та романських мовах. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Вправа 2г. Мета вправи: формування рецептивних граматичних навичок – навичок встановлення ознак граматичних форм.

Інструкція: У поданих займенниках визначте та підкресліть відмінкові закінчення. Визначте відмінок.

Cujus, quarum, quam, quo, cui, idem, eiusdem, eidem, eas, ea, eam, ei, illi, illam, illo, illum, haec, hac, hanc.

Тип вправи: мовна, граматична, рецептивно-аналітична.

Вид вправи: вправа на визначення граматичних ознак займенників.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти аналізують самостійно. Перевірка – фронтальна.

Вправа 3г. Мета вправи: формування рецептивних граматичних навичок – навичок встановлення значень граматичних форм.

Інструкція: Визначте граматичні значення поданих займенників та подайте варіанти їхнього перекладу.

Mihi, me, te, tui, vos, vobis, nos, notrarum, sibi, se, hunc, huius, his, hae, harum, huic, cui, idem, eiusdem, eidem.

Тип вправи: мовна, граматична, рецептивно-аналітична.

Вид вправи: вправа на визначення граматичних значень займенників.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти аналізують самостійно. Перевірка – фронтальна.

Вправа 4г. Мета вправи: формування рецептивних граматичних навичок – навичок встановлення значень граматичних форм займенників у реченні.

Інструкція: Прочитайте речення, проаналізуйте займенники, перекладіть речення.

Et tu, Brute, contra me? Fortuna tibi favet. Hodie mihi, cras tibi. Homo non sibi natus, sed patriae. Imperare sibi maximum imperium est. Natura trahit ad sua jura. Et hoc genus est. De grege illo est. De se ipso modifitse, de aliis

honorifice (Приклади – за підручником Звонська Л.Л. Шовковий В.М. Латинська мова. – К.: Знання, 2006 р.).

Тип вправи: мовна, граматична, рецептивно-аналітична.

Вид вправи: вправа на визначення граматичних значень займенників у реченні та переклад речень з займенниками.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти перекладають самостійно. Перевірка – фронтальна: кожен студент читає по 1 реченню й аналізує та перекладає.

Вправа 5г. Мета вправи: удосконалення граматичних навичок шляхом читання та перекладу текстів.

Інструкція: Прочитайте текст, проаналізуйте займенники, перекладіть текст.

De desperatione

Militibus, qui in pugna fortissime pugnaverant, imperator dixit: „Si quis vestrum aliquod praemium cupit, ei libenter dabo“. Milites laeti ea quae ardentissime cupiebant pativerunt, alii aureos torques, alii scura, alii gladios. At militem quendam dux aspexit, qui solus ab aliis stabat nec ullam rem petebet. Tum ille: „Cur nihil rogitas? Miles renuit et truncum brachium ostendit: „Vide, inquit, in pugna mihi dextram manum hostes obtruncaverunt. Qua re neque pugnare neque laborare possum, nihil iam mihi iucundum esse potest, mortem tantum appeto“ (за підручником Сенів М.Г., Скорина Л.П. Porta antiqua).

Тип вправи: мовна, граматична, рецептивно-аналітична.

Вид вправи: вправа на визначення граматичних значень займенників у тексті та переклад тексту.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти перекладають самостійно. Перевірка – фронтальна: кожен студент читає по 1 реченню й аналізує та перекладає.

Вправи на формування лексичних навичок

Вправи на формування навичок розпізнавання та семантизації лексичних одиниць – на рівні слова, словосполучення, речення, тексту.

Вправа 1л. Мета: Формування навичок розпізнавання та семантизації лексичних одиниць поза контекстом.

Інструкція: Встановіть відповідності між латинськими словами та їх перекладом.

impero	Громадянин
fabula	Іду
eo	Межа
civis	Несу
communis	Байка, розповідь
jus, juris	Праця
fero	Право
finis	Спільний
lex	Наказую
cupio	Пам'ятати
opus, eris	Рука
manus	Закон
memini	Бажати

Тип вправи: мовна, лексична, рецептивна.

Вид завдання: вправа на встановлення лексичних значень слів поза контекстом.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, перевірка – індивідуальна.

Вправа 2л. Мета: *Формування навичок семантизації лексичних одиниць у контексті. Удосконалення граматичних навичок.*

Інструкція: *Вставте замість пропусків слова, які відповідають за змістом. Слова необхідно поставити у правильну граматичну форму.*

Mala herba cito _____. Mens sana in _____ sano. Natura trahit ad sua _____. Vina bibunt _____, animalia cetera fontes. _____ et tussim non celas. Arbor mala, mala _____. Piscem natate _____. Vim _____ repellere licet. Quod licet _____, non licet bovi. cresco, corpus, jus, homo, amor, malum, doceo, vis, Juppiter.

Тип вправи: мовна, лексико-граматична, рецептивно-репродуктивна.

Вид завдання: вправа на встановлення значень слів у контексті, на вживання правильних граматичних форм.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, перевірка – індивідуальна.

Вправа 3л. Мета: *Формування лексико-граматичних рецептивних навичок розпізнавання та семантизації на рівні тексту.*

Інструкція: *Прочитайте, перекладіть текст, не користуючись словником. Прокоментуйте конотативні значення виділених слів.*

De Latio

Latium in Italia erat. Latium patria linguae Latinae erat. Multi incōlae Italiae agricōlae erant.

Incōlae *insulārum* erant nautae. Nautae terras alienas *visitant*, sed patriam suam semper vidēre cupiunt. Nautae perīti pericūla *vitāre* sciunt. Terra Italiae fecunda et agricultūrae idonea erat. Itāque Romāni agricultūrae *studebant* (Джерело: <https://studfiles.net/preview/5922524/page:12/>).

Тип вправи: мовна, лексико-граматична, рецептивна.

Вид завдання: вправа на переклад та лексико-граматичний аналіз тексту.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, перевірка – індивідуальна.

Третім, завершальним, етапом у формуванні ЛЛК визначаємо **формування фонетичних, лексичних, граматичних аналітичних умінь**. Для реалізації цього етапу розроблено комплекси відповідних завдань.

Завдання на формування фонетичних умінь

Завдання на визначення фонетичних явищ, які призвели до змін у латинських словах; на пояснення причини їх виникнення.

Завдання 2ф. Мета: *формування умінь визначати фонетичні явища у словах та причини їх виникнення.*

Інструкція: *Прочитайте пари слів, визначте, які фонетичні зміни у них відбулися, поясніть причини цих змін.*

vorsus>versus, capio>accipio, breve<*brevis, gaudeo<*gavideo, duc<duce, cerno < *crino, tabula<*tabla, orno<*ornao, ero<*eso, arporto<adporto, accendo<adcendo, intellego<interlego, dens<*dents.

Тип завдання: мовне, фонетичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на аналіз фонетичних явищ у власне латинських словах.

Режим виконання та форма контролю: студенти незалежно від напряму їхньої підготовки спочатку самостійно аналізують пари слів, визначають фонетичні явища, потім – фронтальна перевірка.

Завдання на визначення фонетичних явищ, які відбулися в народній латині й лягли в основу формування сучасних мов.

Завдання 3ф. Мета: *формування умінь визначати фонетичні явища, які відбулися в народній латині й лягли в основу формування сучасних мов.*

Інструкція: 1. Прочитайте пари слів (одне слово є зразком класичної латини, а інше – народної латини), визначте, які фонетичні зміни у них відбулися, поясніть причини цих змін.

2. Доберіть відповідники поданих слів у французькій, італійській, іспанській мовах. Визначте, які фонетичні процеси відбулися у цих словах на ґрунті романських мов.

Кл. fortuna нар. fortona, кл. ubi нар. ube, кл. tabula нар. tablu, кл. excavare нар. scabare, кл. solidus нар. soldus; кл. nihil нар. nil; кл. habeo нар. abeo; кл. historia нар. storia.

Тип завдання: мовне, фонетичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на аналіз фонетичних явищ у словах латинської мови, а також фонетичних явищ, які лягли в основу розвитку романських мов.

Режим виконання та форма контролю: першу частину вправи виконують усі студенти незалежно від напрямку їхньої підготовки; виконують самостійно, перевірка – фронтальна; другу частину вправи виконують лише студенти-романісти.

Завдання 4ф. Мета 1: формування вмінь визначати спільні витоки лексики германських мов та латини на основі фонетичного аналізу.

Мета 2: формування вмінь визначати спільні витоки лексики романських мов на основі латини.

Інструкція: 1. Прочитайте пари слів, визначте, які фонетичні зміни у них відбулися, обґрунтуйте генетичну спорідненість лексики.

Варіант 1. Лат. octo (вісім) — гот. ahtâu, нім. acht, англ. eight; лат. nox (ніч) (*noct), гот. nahts, нім. Nacht, англ. night; лат. lat. hostis (ворог), гот. gasts, д.в. нім. gast, англ. guest, нім. Gast; лат. sol (сонце), гот. sunnō, sauil, д. англ. sunna, нім. Sohne, англ. sun, Sol.

Варіант 2. Лат. octo – іт. otto, ісп. ocho, фр. huit; лат. os, ossis кістка, os, oris рот, бусса щока: ісп. hueso, фр. os, іт. osso; іт. bocca, фр. bouche, ісп. boca; dies (день) іт. giorno, фр. jour, ісп. día; лат. nox (*noct), іт. notte, ісп. noche, фр. la nuit.

Тип завдання: мовне, фонетичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на аналіз фонетичних явищ у словах, які мають спільну етимологію.

Режим виконання та форма контролю: варіант 1 виконують студенти-германісти; варіант 2 – романісти. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування готовності до аналізу генетичної спорідненості мов на основі фонетичного аналізу із застосуванням матеріалу латини.

Завдання 5ф. Мета: формування готовності до аналізу генетичної спорідненості мов з використанням латини.

Інструкція: До поданих латинізмів доберіть спільнокореневі слова в сучасних мовах, доведіть їхню генетичну спорідненість. Поясніть фонетичні явища.

Варіант 1: до слів filius син, pater (батько), caput (голова), oculus (око), vivo (жить).

Варіант 2: picea ялина, nebula туман, caput (голова), pes (ступня), nasus (ніс), bussa (щока).

Тип завдання: мовне, фонетичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на пошук генетично споріднених слів та встановлення фонетичних явищ, які у них відбулися.

Режим виконання та форма контролю: варіант 1 виконують студенти-романісти; варіант 2 – германісти. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання для формування граматичних умінь

Завдання на формування граматичних умінь, здатності та готовності розуміти мову як систему, відмінності в граматичних системах різних мов, зумовлені логічною складовою мовної картини світу (на прикладі теми «Займенник»)

Завдання 1г. Мета: формування умінь визначати відмінності в граматичних системах різних мов, зумовлені логічною складовою мовних картин світу.

Інструкція: Прочитайте латинські речення та словосполучення з перекладом. Знайдіть вказівні займенники та визначте їхню дійсничну семантику. Зіставте дійсничність в латинській мові з дійсничністю в українській, германських, романських.

Caesar singulis legionibus legatos praefecit, **ipse** a dextro cornu proelium commisit (Caes.). На чолі окремих легіонів Цезар поставив легатів, сам розпочав бій з правого флангу.

hoc oppidum – це місто (де я перебуваю), *hoc libellum* – це книжка (про яку я говорю, яку я тримаю, *mi* тримаємо).

istud oppidum – те місто (де *tu* перебуваєш), *istud libellum* – та книжечка (про яку *tu* говориш; яку *tu* тримаєш, ви тримаєте).

Illud oppidum – те місто (де він знаходиться), *illud libellum* – та книжка (що він (вони) тримає). Приклади наводяться за підручником: Звонська Л.Л. Шовковий В.М. Латинська мова. – К. : Знання, 2006 р.

Тип завдання: мовне, граматичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення відмінностей у граматичних системах різних мов, зумовлені логічною складовою мовних картин світу.

Режим виконання та форма контролю: усі студенти порівнюють займенниковий дейксис латини з українською мовою, а потім – кожен з тією мовою, яку він вивчає. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування умінь визначати спільні витоки парадигм самостійних частин мови в індоєвропейських мовах, розрізнати генетично споріднені граматичні форми, проводити редукцію окремих форм, пояснювати розвиток граматичних форм.

Завдання 2г. Мета: формування умінь визначати спільні витоки парадигм самостійних частин мови в індоєвропейських мовах з використанням латини.

Інструкція: Прочитайте латинські займенники та їхні праіндоєвропейські основи, назвіть особові займенники в сучасних мовах (германських, романських), обґрунтуйте чи спростуйте їх спільну етимологію.

ego (санскр.--*aham*), *nos*<i>-e.*nos, vos <i>-e.*vos, *tu*<i>-e.*twe (two), *hic* < *hi + *ce, qui, quae, quod* < *que/quo.

Тип завдання: мовне, граматичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення етимологічної спорідненості займенників у індоєвропейських мовах.

Режим виконання та форма контролю: студенти-германісти порівнюють займенникові основи в германських мовах, романісти – в романських. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування умінь, здатності та готовності визначати граматичну спо-

рідненість романських мов, вплив латини на становлення граматичних підсистем сучасних романських мов, граматичну спорідненість індоєвропейських мов.

Завдання 3г. Мета: формування умінь визначати спільне в розвитку мовних явищ у споріднених мовах.

Інструкція: Назвіть означені та неозначені артиклі в романських / германських мовах. Поміркуйте, чи мають вони спільну етимологію з займенниками та числівником «один». Чим умотивовані причини розвитку артиклів саме від цих займенників та числівника?

Тип завдання: мовне, граматичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення етимологічної спорідненості в розвитку мовних явищ в індоєвропейських мовах.

Режим виконання та форма контролю: студенти-германісти порівнюють займенники та артиклі в германських мовах, романісти – в романських. Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування умінь та здатності розпізнавати, аналізувати граматичні явища мови; обґрунтовувати причини виникнення граматичних девіацій.

Завдання 4г. Мета: формування умінь обґрунтовувати причини виникнення граматичних девіацій.

Інструкція: Деякі займенники в латинській мові мають паралельні форми, відхилення від звичайної парадигми: **Acc.** від *ego*: *me, me, me, me*, від *tu*: *te, ted*; **Abl.** від *ego*: *me, me, me*, від *tu*: *te, ted*, **Acc.** від *se*: *se, sed (sesed)*, **Abl.** від *se*: *se, sed (sesed)*, **Abl.** від *hic*: *hoc (hose)*.

Поміркуйте, чим може бути зумовлена така варіативність форм.

Тип завдання: мовне, граматичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення причин мовних девіацій, зумовлених аналогією та фонетичними процесами.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування лексичних умінь

Завдання на формування умінь та здатності розуміти відмінності в семантиці слів,

зумовлені специфікою мовної картини світу римлян; встановлювати денотативне та конотативне значення слова.

Завдання 1л. Мета: сформувати уміння встановлювати відмінності в мовних картинах світу носіїв різних мов.

Інструкція: Прочитайте подані слова та словосполучення на позначення року та пір року. Визначте асоціативні ряди, які ви-кликали в давніх римлян рік та пори року. Яка культурна інформація закладна в поняття *ver sacrum* священна весна? Яких переносних значень набувають подані слова?

Mustum, i n, hiems, hiemis f, autumnus, ī m; ver, veris n; aestās, ātis f;

Annus, ī m рік; пора року: formosissimus annus, tener annus весна; pomifer annus осінь; hibernus annus зима; sexta hieme на шостому році життя; septem agere autumnos проводити сьомий рік;

Fretum, i n весна; novitas anni рання весна; ver sacrum священна весна; messis, is f жнива, літо; frigus, oris n зима, hibernum, i n, brūma, ae f.

Лат.	Англ.	Нім.	Фр.	Ісп.	Італ.
unus	One	Eins	Un	Uno	Uno
duo	two	zwei	deux	dos	due
tres	three	drei	trois	tres	tre
quattuor	four	vier	quatre	cuatro	quattro
quinque	five	fünf	cinq	cinco	cinque
sex	six	sechs	six	seis	sei
septem	seven	sieben	sept	siete	sette
octo	eight	acht	huit	ocho	otto
novem	nine	neun	neuf	nueve	nove
decem	ten	zehn	dix	diez	dieci.

Тип завдання: мовне, лексичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення етимологічної спорідненості числівників у латинській мові та сучасних європейських мовах.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, Германісти зіставляють числівники латини з германськими мовами, романісти – з романськими; перевірка – фронтальна.

Завдання на формування умінь та здатності визначати й обґрунтовувати семантичні процеси, яких зазнало слово; умотивовувати його семантику.

Завдання 3л. Мета: сформувати уміння розуміти та вмотивовувати логіку розвитку семантичного поля слова.

Інструкція: Прочитайте лексичні значення слова, яких воно набуває в різних контек-

Тип завдання: мовне, лексичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення відмінностей у семантиці слів, зумовлених специфікою мовної картини світу.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно, перевірка – фронтальна.

Завдання на формування умінь та здатності визначати спільні витоки лексичних одиниць; розрізнити генетично споріднену лексику та набути внаслідок міжмовних контактів; уміння обґрунтовувати спільні генетичні корені лексичних одиниць.

Завдання 2л. Мета: сформувати уміння визначати спільні витоки лексичних одиниць латинської мови та сучасних європейських мов.

Інструкція: Порівняйте числівники латинської мови та германських і романських. Обґрунтуйте їхню генетичну спорідненість. Визначте їхні праіндоєвропейські основи, а також фонетичні зміни відбулися у словах на ґрунті кожної з мов.

стак. Обґрунтуйте, спектр семантичних значень. Чи є семи, неумотивовані денотативним значенням «важкий». Які різновиди метафори проілюстровані на прикладі семантичного діапазону слова?

Gravis, e – важкий, великоваговий: gravis opus важкий вантаж; важкоозброєний (gravis miles важко озброєний воїн); важко навантажений (gravis navis важко навантажене судно); великий, численний (gravis grex – велика зграя); вагітна (gravis fe mina вагітна жінка); замучений, ослаблений (morbo gravis ослаблений хворобою); нездоровий, шкідливий (caelum grave нездоровий клімат); нелегкотравний (cibus gravis – важка їжа); неприємний, поганий (odor gravis – неприємний запах); низький, густий, глухий (sonus, vox gravis низький голос); не-

приємний; надокучливий, нестерпний (accolae graves надокучливі сусіди); серйозний, небезпечний, важкий (morbus gravis – тяжка хвороба); суворий (hiems gravis – сувора зима); грізний (victor gravis грізний переможець); спекотний, палючий (aestas gravis – спекотне літо); дорогий (pretium grave – висока ціна); цінний (supellex gravis – цінне начиння); важливий, значний (res gravis – важлива справа); піднесений, урочистий, величний (carmen grave епічна поема); доказовий, сильний, переконливий (oratio gravis переконлива промова).

Тип завдання: мовне, лексичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на визначення семантичного поля слова, встановлення різновидів метафоризації та логіки метафоричної номінації.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно; перевірка – фронтальна.

Завдання на формування здатності та готовності застосовувати знання лексики латинської мови під час дослідження лексичних підсистем сучасних мов.

Завдання 4л. Мета: формування умінь досліджувати лексичні процеси в сучасних мовах в діахронії.

Інструкція: Встановіть генетичну спорідненість слів. Обґрунтуйте причини варіативності лексем на позначення одного й того ж поняття в різних мовах; а також набуття різних значень етимологічно спорідненими лексемами.

Укр. небо, ісп. el cielo, le ciel, il cielo; ісп. nube, фр. nuage, італ. nuvola, нім. Nebel.

Укр. рудий, рос. рыжий; лат. ruber, rufus; англ. red, rufous, ginger, нім. rot, rostrot, Ingwer, італ. rosso червоний і rosso рудий, ісп. rojo, фр. rouge, roux, le gingembre (від гр. zingiber, імбир).

Тип завдання: мовне, лексичне, аналітичне.

Вид завдання: завдання на дослідження розвитку семантичної варіативності етимологічно споріднених слів.

Режим виконання та форма контролю: Завдання виконують самостійно; перевірка – фронтальна.

Подамо узагальнену таблицю системи вправ і завдань для формування латинськомовної лінгвістичної компетентності.

Таблиця 1

Система вправ і завдань для формування ЛЛК

Система вправ і завдань для формування ЛЛК		
Підсистема фонетичних вправ і завдань	Підсистема граматичних вправ і завдань	Підсистема лексичних вправ і завдань
<p>Рецептивні вправи на формування навичок правильного озвучення латинських слів, словосполучень, речень; навичок правильного наголошення.</p>	<p>Рецептивні вправи на формування навичок розпізнавання та семантизації граматичних форм та конструкцій.</p>	<p>Рецептивні вправи на формування навичок розпізнавання та семантизації лексичних одиниць – на рівні слова, словосполучення, речення, тексту.</p>
<p>Завдання на визначення фонетичних явищ, які призвели до змін у латинських словах; на пояснювати причини їх виникнення.</p>	<p>Завдання на формування граматичних умінь, здатності та готовності розуміти мову як систему, відмінності в граматичних системах різних мов, зумовлені логічною складовою мовної картини світу.</p>	<p>Завдання на формування умінь та здатності розуміти відмінності в семантиці слів, зумовлені специфікою мовної картини світу римлян; встановлювати денотативне та конотативне значення слова.</p>
<p>Завдання на визначення фонетичних явищ, які відбулися в народній латині й лягли в основу формування сучасних мов.</p>	<p>Завдання на формування умінь визначати спільні витоки парадигм самостійних частин мови в індоєвропейських мовах, розрізняти генетично споріднені граматичні форми, проводити редукцію окремих форм, пояснювати розвиток граматичних форм.</p>	<p>Завдання на формування умінь та здатності визначати спільні витоки лексичних одиниць; розрізняти генетично споріднену лексику та набути внаслідок міжмовних контактів; уміня обґрунтовувати спільні генетичні корені лексичних одиниць.</p>

Підсистема фонетичних вправ і завдань	Підсистема граматичних вправ і завдань	Підсистема лексичних вправ і завдань
Завдання на формування умінь визначати спільні витоки лексики германських мов та латини на основі фонетичного аналізу; спільні витоки лексики романських мов на основі латини.	Завдання на формування умінь, здатності та готовності визначати граматичну спорідненість романських мов, вплив латини на становлення граматичних підсистем сучасних романських мов, граматичну спорідненість індоєвропейських мов; здатність та готовність використовувати знання граматики латинської мови під час дослідження граматичних підсистем сучасних мов.	Завдання на формування умінь та здатності визначати й обґрунтовувати семантичні процеси, яких зазнало слово; умотивувати його семантику.
Завдання на формування готовності до аналізу генетичної спорідненості мов на основі фонетичного аналізу із застосуванням матеріалу латини.	Завдання на формування умінь та здатності розпізнавати, аналізувати граматичні явища мови; обґрунтовувати причини виникнення граматичних девіацій.	Завдання на формування здатності та готовності застосовувати знання лексики латинської мови під час дослідження лексичних підсистем сучасних мов.

Висновки. Отже, огляд наукової літератури з проблеми, що розглядалася у статті, дозволив критично осмислити основні підходи, запропоновані лінгводидактами, до формування лінгвістичної компетентності. Зазначивши неактуальність концепції інтегрування лінгвістичної компетентності у комунікативну в контексті навчання латини, автори визначили зміст та обґрунтували поетапність формування лінгвістичної латинськомовної компетентності з позицій навчальної доцільності. Запропоновано триетапну методику формування зазначеної компетентності: I етап – формування декларативних та процедурних знань; II етап – формування фонетичних, граматичних, лексичних навичок; III етап – формування фонетичних, лексичних, граматичних аналітичних умінь. Розроблено систему вправ і завдань для формування у майбутніх філологів латинськомовної лінгвістичної компетентності на засадах інтегративно-диференційованого підходу, яка охоплює три підсистеми – фонетичні вправи та завдання, граматичні вправи та завдання, лексичні вправи та завдання. Кожна з підсистем складається з комплексів вправ на формування відповідних навичок та комплексів завдань, спрямованих на формування умінь, які передбачають вирішення лінгвістичних завдань, пов'язаних з аналізом мовного матеріалу, шляхом інтегрування латини з навчальними дисциплінами фаху.

References

- Psihologia cheloveka ot rozhdeniya do smerti (2002). StPetesburg (Психология человека от рождения до смерти. – СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2002. – 656 с.).
- Ruzhyeva, R. (2002). Formirovaniye lingvisticheckoi kompetentsii na urokah russkogo yazyka (5-6 klassy) (Ружьева, Р. Е. Формирование лингвистической компетенции на уроках русского языка (5-6 классы) : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.02. – Москва, 2002. – 212 с).
- Rumiantseva, T (2016). Formirovaniye lingvisticheckoi kompetentsii inostrannyh ctudentov-medikov na materiale grammaticheskoi kategorii roda (Румянцева, Т.В. Формирование лингвистической компетенции иностранных студентов-медиков на материале грамматической категории рода: автореферат дис. ... к. пед. н.: 13.00.02. – Санкт-Петербург, 2016. – 20 с.).
- Osmanova, I. (2009). Formirovaniye lingvisticheckoi kompetentsii v obuchenii chteniyu studentov nachalnogo etapa vuzov/ fakultetov lingvisticheskogo profilya: na materiale leksiki s natsionalno-kulturnoi semantikoi angliyskogo yazyka (Османова, И. В. Формирование лингвистической компетенции в обучении чтению студентов начального этапа вузов / факультетов лингвистического профиля: на материале лексики с национально-культурной семантикой английского языка: автореферат

дис. ... к. пед. н.: 13.00.02. – Пятигорск, 2009. – 21 с.).

Cherepanova, L. (2005). Formirovaniye lingvisticheskoi kompetentsii shkolnikov v osnovnoi obshcheobrazovatelnoi shkole: Teoreticheskiye osnovy (Черепанова, Л. В. Формирование лингвистической компетенции школьников в основной общеобразовательной школе: Теоретические основы: автореферат дис. ... д. пед. н.: 13.00.02. – Ин-т сод. и мет. обуч. РАО. – Москва, 2005. – 58 с.).

Shuntova, O. (2010). Formirovaniye lingvisticheskoi kompetentsii na vtoroi stupeni obucheniya v shkole s uglublennym izucheniyem inostrannogo yazyka: na materiale ispanskogo yazyka (Шунтова, О. В. Формирование лингвистической компетенции на второй ступени обучения в школе с углубленным изучением иностранного языка: на материале испанского языка: автореферат дис. ... к. пед. н.: 13.00.02. – Москва, 2010. – 21 с.).

THE SYSTEM OF EXERCISES AND TASKS TO BUILD THE LINGUISTIC COMPETENCE IN LATIN

Viacheslav Shovkovyi (Ukraine)

Tamara Kavytska (Ukraine)

Tetiana Shovkova (Ukraine)

Abstract

Systematization of educational material in the form of exercises and tasks has been a relevant problem for learning any language, including a classical one. Exercises and tasks – the application of which in the educational process requires an appropriate sequencing and phasing – are given a significant role in building Latin linguistic competence (LLC) of Philology majors. Theoretically, however, the problem is underresearched in the Ukrainian context; the available research that gives insight into building of LLC focuses on modern languages and thus tends to integrate linguistic competence with communicative competence, which has no relevance to teaching Latin.

Hence, the **goal** of this article is to outline the theoretical prerequisites and develop a scientifically sound system of exercises and tasks to build the LLC in Philology majors. The **methodology** of the research relies on critical analysis and synthesis of theoretical sources with further application of basic concepts in the process of designing the system of exercises and tasks.

The review of literature on the problem under discussion has enabled the authors to conceptualise the content and building of the LLC from the standpoint of educational expediency. The three-phase model of building the specified competence is offered: Phase 1 – building of declarative and procedural knowledge; Phase 2 – building of phonetic, grammatical, and lexical skills; Phase 3 – development of phonetic, lexical, grammatical, and analytical abilities. The system of exercises and tasks involves three subsystems – phonetic exercises and tasks, grammatical exercises and tasks, lexical exercises and tasks. Each subsystem contains both the exercises to build relevant skills and the tasks aimed at enhancing analytical skills and critical thinking, which relate to the analysis of language material by integrating Latin with other disciplines the students major in.

Keywords: Latin linguistic competence, phases of building the competence, the system of exercises and tasks, Philology majors.

BIOS

Viacheslav Shovkovyi, DrSc in Education, Professor, Head of Department for Methodology of Teaching Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. His areas of research interests include Teaching classical languages, Teaching Ukrainian language and literature, classroom assessment.

Email: slavshovk@gmail.com

Tamara Kavytska, PhD, Associate Professor, Department of Teaching Methodology of Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine. Her research interests lie within the areas of Translation Pedagogy, Cognitive and Rhetorical Grammar, Language Testing and Assessment.

Email: kawicka_t@ukr.net

Tetiana Shovkova, Assistant Professor, Department of Germanic Philology and Translation, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Her research interests include the areas of Teaching FL, Translation Pedagogy, and Germanic Philology.